

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Az „árnyékper” problematikája a bírói gyakorlatban

Szerző:

dr. Malik Gábor

bírósági titkár

Kézirat lezárva:

Bag, 2022. szeptember 17.

Az ügyvédi tevékenység rendkívül nagy felelősséggel jár. Több területen is kiemelt jelentősége van az ügyvéd működésének: jogügyletek teljesedése, érvényessége, jogok bejegyzése, cégek alapítása függ attól, hogy az ügyvéd megfelelően látta el a feladatát és az általa szerkesztett okirat alkalmas a célzott joghatás kiváltására. Nem lehet szó nélkül elmenni a peres jogi képviselő jelentősége mellett sem. Általánosságban elmondható, hogy mindenkinek a saját ügye a legfontosabb, a kiemelt ügy, de külön is említendő a törvényszékek előtti ügyek, ahol a perek tárgyának értéke már ab ovo jelentőssé teszi a jogi képviselő tevékenységét. Persze az ügyvéd is ember, a hiba pedig mindenki tevékenységében benne rejlik. Az ügyvéd esetében azonban a jelentéktelen hibának is fontos következménye lehet. Egy, a bíróéval nem egyező jogszabályértelmezés, elmulasztott a fellebbezési határidő, rosszul megszerkesztett keresetlevél mind-mind olyan hiba, ami nemcsak az ügyvédnek, hanem az ügyfélnek is nehézséget okoz. Sőt inkább utóbbinak, hiszen adott esetben az ügyfél lesz az, aki az ügyvéd tevékenysége, vagy éppen nemleges tevékenysége miatt pert veszít. Ezen hibák következtében joggal merül fel a kérdés, milyen lehetőségei vannak az ügyfeleknek abban az esetben, ha az ügyvéd tevékenysége folytán merült fel káruk. Jelen tanulmányban erre keresem a választ, ezen belül a dolgozat középpontjában az árnyékperek problematikája kerül.

A tanulmány első részében az ügyvédi kárfelelősség jellegét, annak területeit kívánom röviden bemutatni. A második részben kifejezetten az árnyékperekkel kapcsolatos jogirodalmi álláspontokat fogom bemutatni, amelynek során a bírói gyakorlatot is vizsgálni fogom.

I. Az ügyvéd kártérítési felelősségének szabályai

Az ügyvéd a tevékenységét általában megbízási szerződés alapján látja el. A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:272. §-a szerint a megbízási szerződés alapján a megbízott a megbízó által rábízott feladat ellátására, a megbízó a megbízási díj megfizetésére köteles. A szerződés tartalma szabad megegyezésen alapul a felek között, ami azt jelenti, hogy a felek szabadon megállapodhatnak a szerződés tárgyában a díjazásban is. Ezt mondja ki az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (Ügyvéd tv.) 28. § (1) bekezdése is. Ez utóbbinál annak van jelentősége, hogy a felek megállapodtak-e sikerdíjban. A

sikerdíj lényege, hogy az ügyvéd csak abban az esetben jogosult a megbízási díjra, ha a tevékenysége célt ért, sikerrel járt. A sikerdíj kapcsán az Ügyvéd tv. 30. § (3) bekezdése tartalmaz korlátozást, ami szerint bíróság előtt nem érvényesíthető az ügyvédi tevékenység eredményességéhez kötött ügyvédi munkadíj annyiban, amennyiben annak összege a teljes ügyvédi munkadíj kétharmadát meghaladja. Önmagában a sikerdíj vállalása még nem teszi eredménykötelemmé a felek közötti megállapodást. Nem tekinthető szerződésszegésnek, ha a gondos eljárás mellett sincs meg a megbízó által kívánt eredmény, nincs tehát eredményfelelősség.¹ A sikerdíjjal összefüggésben a bíróság kimondta, ha az ügyvéd a megbízási szerződésben kikötött „sikerdíjához” azért nem jut hozzá, mert az eredmény a megbízási szerződés megbízó részéről történt önkényes felmondása után következett be, a megbízottat a sikerdíj kártérítés címén megilleti.²

A megbízási szerződés tehát gondossági kötelem. Eszerint a megbízott, így az ügyvéd feladata az, hogy a rábízott tevékenységet megfelelő gondossággal és a megbízó érdekének megfelelően végezze, így a megbízás teljesül abban az esetben is, ha a megbízott nem éri el a megbízó által kívánt eredményt. A gondos eljárást nem lehet egzakt módon kijelölni, itt az ügyvédekre vonatkozó általános zsinórmértéket veszi figyelembe a bíróság. Ehhez fogódzót az Ügyvéd tv., valamint az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól szóló 6/2018. (III. 26.) MÜK szabályzat (Etikai Szabályzat) ad. Az Ügyvéd tv. 28. § (3) bekezdése megadja az ügyvéd tevékenységének keretét, ami szerint a megbízási szerződés alapján a megbízott jogosult és kötelezett minden olyan cselekmény elvégzésére, amely a rábízott ügy szabályszerű ellátásával jár, továbbá a megbízót megillető pénznek vagy dolognak és az eljárási költségeknek az átvételére is. Az ügyvéd a bírói gyakorlat szerint akkor járt el megfelelően, ha kellően felkészült, tájékozott, a jogszabályokat, annak értelmezését ismeri, alkalmazza, ügyfelét felvilágosítja, lehetőség szerint az összes jogorvoslati lehetőséget igénybe veszi. Az ügyvédet az a kötelezettség terheli, hogy legjobb tudása szerint, lelkiismeretesen és az ügyvédi hivatáshoz méltó módon segítse elő megbízója jogainak érvényesítését. Ki kell még emelni az ügyfél érdekeinek elsődlegességét, tájékoztatását. Ezzel ellentétes magatartás, ha az ügyvéd az ügyfelével kötött megbízási szerződést megszegve az 1998. évi XIX. törvény 580. §-a szerinti kártalanítási igényt a 6 hónapos jogvesztő határidőn túl terjeszti elő és ezzel megfosztja ügyfelét az igény érvényesítésének e lehetőségétől,

¹ BH2005. 28.

² BH2011. 66.

ezáltal sérült a félnek azon alkotmányos joga, hogy bírósághoz fordulhasson és jogait a törvény által felállított független és pártatlan bíróság bírálhassa el.³ Az okiratkészítő ügyvéd megszegi a tájékoztatási kötelezettségét, ha nem közli az adásvételi szerződést kötő felekkel, hogy a tulajdonjog dologi hatályához a közbenső jogszerzés bejegyzése is szükséges. Az ügyvéd megbízotti feladata volt olyan okirat szerkesztése, amely alkalmas a tulajdonosváltás ingatlan-nyilvántartási átvezetésére. Ennek ellátásához nélkülözhetetlen az ingatlan-nyilvántartásra vonatkozó jogszabály ismerete. A jogszerzés tisztázatlan voltát a megbízottnak az ügyvédtől elvárható gondosság mellett észlelnie, és erről, valamint a jogkövetkezményekről a felpereseket tájékoztatnia kellett volna.⁴ Egy másik jogeset során a bíróság kimondta, hogy az okiratszerkesztő ügyvédnek a szerződés megkötése során olyan jogi megoldást kell választania, amely biztosítja a vevői kötelezettségek és az eladói kockázatok közötti egyensúlyt, és tájékoztatnia kell a feleket a választott jogi megoldáshoz kapcsolódó lényeges körülményekről.⁵

A Ptk. új alapokra helyezte a kontraktuális felelősséget, a 6:142. §-a szerint, aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa. A felelősség már-már objektív jellegű. Az ügyvéd kontraktuális felelőssége akkor áll fenn, ha a fentiekben kifejtett szerződéses kötelezettségét megszegi és ezzel a megbízójának kárt okoz. Az ügyvéd megszegi a megbízási szerződést és az Ügyvédi tv. rendelkezéseit, ha a feleket nem tájékoztatja megfelelően azokról a tényekről, amelyek az érvényes szerződés megkötéséhez szükségesek és e nélkül jogszabályba ütköző szerződés létrejöttében közreműködik.⁶ Önmagában az, hogy a szerződés alapján a tulajdonjogot nem jegyezték be, nem alapozza meg az ügyvéd kártérítési felelősségét. Ehhez az is szükséges, hogy az ügyvéd megszegje a megbízási szerződéssel kapcsolatos gondos eljárási kötelezettségét és ezzel összefüggésben a felet vagyoni vagy nem vagyoni kár érje.⁷

³ BH2013. 89.

⁴ BH2006. 287.

⁵ BH2016.244.

⁶ BDT2017. 3662.

⁷ Kúria Pfv.21.957/2011/11.

A kontraktuális felelősség minden elemének teljesülnie kell ahhoz, hogy az ügyvéd kártérítési felelőssége megállapítható legyen. Itt ki kell térni az okozati összefüggésre is. A szerződésszegésen túlmenően ugyanis az okozati összefüggésnek is fenn kell állnia a szerződésszegéssel okozott kár megállapításához. Az ügy lényege a következő: a felperes a keresetében az alperest ügyvédi megbízási szerződés megszegése címén vagyoni és nem vagyoni kár megtérítésére kérte kötelezni. A keresetét arra alapította, hogy az ellene maradandó testi fogyatékoságot okozó súlyos testi sértés büntette miatt indított, a megyei bíróság ítéletével befejezett ügyben határozott utasítása ellenére az alperes elmulasztotta az előzetes mentesítés iránti kérelem előterjesztését. Ennek következtében a bíróság a mentesítésről nem határozott, így a felperes a kiszabott kétévi próbaidő alatt pedagógusként nem dolgozhatott. A bíróság az indokolásban kitért arra, hogy a büntetőbíróság a másodfokú eljárásban is hivatalból köteles vizsgálni azt, hogy a terhelt az előzetes bírósági mentesítésre érdemes-e. Ebben az esetben tehát a mentesítés iránt nem kellett kérelmet előterjeszteni, így annak elmulasztása - figyelemmel arra is, hogy e kérdésben a bíróság a törvényben meghatározott körülményeket vizsgálva kizárólag mérlegelési jogkörben dönt - nem állhat okozati összefüggésben a felperes károsodásával. Az okozati összefüggés minderre figyelemmel akkor sem lenne megállapítható, ha a felperes a megbízási szerződés megszegésének tényét bizonyítaná.⁸ Az okozati összefüggés körében érdemes kiemelni, ha az ügyvéd kártérítési felelősségének alapját olyan okirat megszerkesztése okozza, ami szerződéses jogviszonyt létesít az ügyletkötő felek között, és a kártérítési igény a szerződés megkötésével áll összefüggésben, úgy a jogosultnak igényét elsődlegesen a szerződéses jogviszonyban álló féllel szemben kell érvényesítenie. Az ügyvédi mulasztás miatt a kártérítési felelősséget megalapozó közrehatás csak akkor állapítható meg, ha e szerződéses jogviszonyból eredő követelés a rendelkezésre álló jogi eszközökkel nem kényszeríthető ki.⁹ Látható, hogy az ügyvéd kártérítési felelőssége csak akkor állapítható meg, ha a szerződésszegése, ami abban áll, hogy nem a tőle elvárható körültekintéssel és legjobb tudása szerint járt volna el, a megbízónak kárt okoz. Jelen ügyben a kár úgy merült fel, hogy a megbízó az ügyvéd nem megfelelő tevékenyége folytán elesett az igényérvényesítés lehetőségétől az ügyvéd által szerkesztett szerződésben részt vevő másik féllel szemben. Az okiratszerkesztő ügyvéd kétségkívül nem szerződő fél, és a felek közötti alkuban nem vesz részt. Az azonban az okiratszerkesztő ügyvéd felelőssége,

⁸ BH2007. 124.

⁹ BDT2013. 2857.

hogy olyan ügylet megkötésében ne működjön közre, amely az egyik szerződő fél érdekeit súlyosan sérti, és a felek által kötött megállapodás e fél számára megfelelő jogi garanciákat nem teremt.

Az ügyvédi műhibákat az alábbi fő csoportokba lehet sorolni:¹⁰

Határidők elmulasztásával kapcsolatban megnyilvánuló ügyvédi műhibák esetében az ügyvéd valamilyen határidőt elmulaszt, aminek folyományaként vele szemben a megbízó kártérítést követel.

A cégeljárás során felmerülő műhibák esetében az ügyvéd nem megfelelő tevékenysége folytán a céget nem jegyzi be, vagy téves adat kerül bejegyzésre.

Az adásvételi szerződésekkel összefüggésben felmerülő műhibák esetében az ügyvéd által szerkesztett szerződés (pl. ingatlan adásvétel) nem alkalmas a célzott joghatás kiváltására (pl. a tulajdonjogot nem jegyzi be az ingatlan-nyilvántartásba).

Bírság kiszabását eredményező ügyvédi eljárás esetén az ügyvédi tevékenységgel vagy mulasztással összefüggésben a megbízóval szemben bírságot szabnak ki.

Illeték és adóügyekkel kapcsolatos műhibák kapcsán az ügyvéd téves tájékoztatást ad, amiért a megbízó elesik valamilyen kedvezménytől, vagy befizetési kötelezettsége keletkezik.

A végintézkedések ellenjegyzése kapcsán is felmerülhet műhiba. Ilyenkor az ügyvéd gondatlan eljárás folytán a megbízó elesik az örökségtől, vagy annak egy részétől.

Az ügyvédi letétkezelés körében az ügyvéd felelősségét alapozhatja meg, ha a letétbe helyezett összeggel kapcsolatosan nem tanúsít gondos magatartást.

¹⁰ Dr. Boronkay Miklós: Kártérítési felelősség megbízási szerződés alapján PPKE-JÁK jegyzet 2020.

A jogi képviselettel kapcsolatos ügyvédi műhibákról a későbbiekben részletesen szólok, itt csupán annyit jegyeznek meg, hogyha az ügyvéd nem határidőt mulaszt, hanem tevékenysége folytán (pl. jogértelmezés, jogszabályi hivatkozás, keresetlevél szerkesztése) a megbízó elveszíti a pert.

A kölcsönügyletekkel összefüggésben felmerülhet a szerződésekkel kapcsolatos probléma, hogy a célzott joghatás kiválására alkalmatlan (pl. jelzálogjog bejegyzésének megghiúsulása).

Az ügyvédi felelősség körében röviden ki kell térni az Etikai Szabályzatra. A Szabályzat már a Preambulumban körülírja azt a magatartást, amivel az ügyvédnek az ügyfelét képviselni kell. Itt kiemeli az ügyfél iránti lojalitást, a tisztességes díjazást, az ügyvéd szakmai hozzáértését. A témám szempontjából külön szükséges rögzíteni, hogy a Szabályzat szerint: „az ügyvédi tevékenység gyakorlója köteles igénybe venni minden törvényes eszközt ügyfele jogai és jogos érdekei érvényesítéséhez, ennek keretében jogi képviselet ellátása esetén az ellenérdekű fél jogi képviselőjével, annak hozzájárulása esetén vagy jogi képviselő hiányában közvetlenül az ellenérdekű féllel, továbbá - jogellenes befolyásolásuk nélkül - a tanúval, a szakértővel és az eljárás más résztvevőivel értekezhet és információkat cserélhet.”¹¹ A Szabályzat idézett részéből kitűnik, hogy az ügyvédnek etikai kötelessége is, hogy ügyfele érdekében gondosan járjon el. Ebből kifolyólag minden törvényes eszközt igénybe kell vennie ügyfele érdekében. Ide értendő a perindítás jogvesztő határidőn belül, a per során a rendelkezésre álló bizonyítékok felhasználása, bizonyítási indítványok előterjesztése, kedvezőtlen döntés esetén a jogorvoslat határidőben történő beterjesztése. Természetesen nem kötelező ezeket az eszközöket mindig felhasználni, az értelmetlen perindítás, vagy jogorvoslati jog gyakorlása akár kárt is okozhat az ügyfélnek. Látható, hogy az ügyvéd kárfelelősségének etikai, morális alapja is van. Ezen magatartásszabályok megszegése akár fegyelmi felelősséget is megalapozhat az ügyvéd esetében.

Az ügyvéd fegyelmi felelőssége, valamint kártérítési felelőssége olyan garancia, ami az ügyfél számára védőhálót ad. Az ügyvéd a felelőssége miatt nem járhat el gondatlanul, az ügyfele érdekét félretéve, hiszen a saját megélhetését, reputációját teszi kockára. Ha pedig szándékosan, vagy gondatlanul mégis így tesz, a kötelező felelősségbiztosítás az ügyfél számára reparációt adhat. Az Ügyvéd tv. 14. § (1) bekezdése rögzíti,

¹¹ Az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól szóló 6/2018. (III. 26.) MÚK szabályzat 2.2.1. pont

hogy az ügyvédi tevékenységgel okozott kár megtérítését, valamint személyiségi jogsértés miatt járó sérelemdíj megfizetésének a fedezetét felelősségbiztosítással kell biztosítani, aminek káreseményenként számított legalacsonyabb összege tizenötmillió forint. A felelősségbiztosítás nélkül az ügyvédi tevékenység el sem kezdhető. Az Ügyvéd tv. ráadásul a felelősség korlátozását is csak szűken teszi lehetővé, ugyanis a megbízott szerződésszegésért való felelőssége csak egyedileg megtárgyalt szerződési feltételben, és csak a kárnak a megbízott kötelező felelősségbiztosítása káreseményenkénti legmagasabb összegét meghaladó része tekintetében korlátozható.

II. Az árnyékperekkel kapcsolatos kártérítési igények megítélése

Az árnyékperek az ügyvéd jogi képviselet ellátása során elkövetett műhibákkal kapcsolatosak. Fentebb már kifejtettem, hogy előfordulhat az ügyvéd részéről a határidő elmulasztása, ez lehet valamilyen jogorvoslattal kapcsolatos, vagy lehet perindításhoz fűződő jogvesztő is, amely esetén a megbízó elveszíti a lehetőségét, hogy a perindítás és pernyertessége folytán a követeléséhez jusson. A műhibák másik csoportja azokat az eseteket foglalja magába, amikor az ügyvéd peres eljárás során folytat olyan tevékenységet, ami a megbízó pervesztességéhez vezet. Ide sorolható, ha jogszabályt, egyértelmű bírói gyakorlatot nem megfelelően értelmez, perbeli nyilatkozatot nem tesz meg, bizonyítást nem indítványoz. Széles a bírói gyakorlata azoknak a kártérítési pereknek, amikor a megbízó a fentebb részletezett okoknál fogva peres lett, és kártérítési igénnyel fordul az ügyvéddel szemben. A kereseti kérelem rendszerint az elvesztett per kereseti kérelmével egyezik meg, de legalábbis azzal összefügg. A perben a megbízó célja annak „szimulálása”, hogy mi lett volna abban az esetben, ha az ügyvéd megfelelően jár el. Azt az okozati összefüggést akarja tehát bizonyítani, hogy az ügyvéd megfelelő eljárásával pernyertes lett volna, tehát az ügyvéd tevékenysége vette el tőle ezt az esélyt. Az árnyékper tehát az elvesztett per quasi újratárgyalása. Ezen ügyek megítélésének nehézsége abból fakad, hogy nem lehet bizonyítani, hogy a meg nem indult perben vagy jogorvoslati eljárásban a fél pernyertes vagy peres lett volna.

Röviden ki kell térni az esély elvesztésére mint kárra. Ezt azt az esetkört jelenti, amikor a károsult a jövőben bekövetkező vagy éppen elmaradó esemény miatt szenved kárt, tehát elveszíti a jövőbeli gyarapodásának esélyét. Szemben a tényleges kárral, az elmaradt vagyoni előnnyel és vagyoni hátrányok kiküszöbölésére

fordított költséggel, amelyek a múltban lejátszódtak, az elvesztett esély bekövetkezése jövőbeli bizonytalan esemény, így a normatív kárfogalomból kiesik.¹² Kérdéses tehát, hogy milyen választ adhat a bírói gyakorlat egy jövőbeli bizonytalan eseményre mint kár. Erre kétféle választ ad a gyakorlat: az egyik esetben az esély elvesztését ténylegesen bekövetkezett eseményként értékeljük, és amennyiben az esély értékelhető, más megfogalmazás szerint reális volt, úgy megalapozza a teljes kártérítést, illetve a sérelemdíjat, míg másik nézet szerint az esély elvesztése (csökkenése) csak akkor minősülhet kárnak, ha a hátrány közvetlenül a sérelmet szenvedett vagyonában következik be; az esély elvesztése hátrány, nem vagyoni sérelem, de a Ptk. terminológiája szerint nem minősül kárnak.¹³

Az elvesztett esély esetei közé sorolható: a pályáztatási szabályok megsértésére alapított igények, a gyógyulási esély elvesztése, valamint a pernyertesség esélyének elvesztése.¹⁴

Visszatérve a pernyertességi esély elvesztésével kapcsolatos kártérítési perekre, azokat a jogirodalom és a bírói gyakorlat is kétféleképpen közelíti meg. Vannak olyan jogesetek, amelyek megnyitották a lehetőséget az árnyékper lefolytatása előtt, vagyis érdemben megvizsgálták, hogy milyen hatása lett volna az eredeti per kimenetelére, ha az ügyvéd gondos magatartást tanúsít. Ha az ügyvéd magatartása és a pervesztesség között az okozati összefüggés megállapítható, akkor az ügyvéd kártérítési felelősége is megalapozott. Ezekben az ügyekben a bíróságok pótolni kívánták az ügyvéd mulasztása folytán elmaradt perbeli cselekményt, megvizsgálva, hogy az milyen eredményt hozott volna. A jogesetek másik csoportja szerint az ügyvéd elleni kártérítési perben már nem vizsgálható felül az alapper, mivel az jogerősen befejeződött, tehát az abban foglalt rendelkezések és megállapított tények res iudicata-t képeznek. Az ügyvéddel szembeni per nem eredményezheti az ítélet felbírálását. Ez utóbbi álláspont támogatói vannak többségben. Említhetők még olyan jogesetek is, amelyek nem vagyoni kártérítés, vagy sérelemdíj jogcímén megítélhetőnek vélték bizonyos összeget a megbízó javára az ügyvéddel szemben. Ezekről az ítéletekről is röviden szólni kívánok majd.

¹² Jójárt Eszter: Az esély elvesztése, mint kár? in. Jogtudományi Közlöny, 2009/12. sz. 520. o.

¹³ Salamonné dr. Piltz Judit: Az „árnyékper” kérdése az ügyvédi kárfelelőségi perekben in. Kártérítési és Biztosítási Jog III. évfolyam 2. szám

¹⁴ Salamonné dr. Piltz Judit im.

Az árnyékper lefolytatása esetén tehát a felperes a megbízó, míg az alperes alapperben jogi képviselője. A Legfelsőbb Bíróságot is megjárta az az ügy, aminek a tényállása a következő: a felperes 1980. júniusában transzfúziós kezelést kapott, majd a néhány hónappal később állandósult panaszai miatt rendszeres gyógykezelésben részesült. A 2002. december 1-jén elvégzett vizsgálat megállapította a felperes Hepatitis C vírussal való fertőzöttségét, a C vírus ellenanyag pozitivitást, a felperes azonban hepatológiai kezelést nem igényelt. A felperesnek a fertőzéssel összefüggő kárai megtérítése iránt a Magyar Állammal szemben indított keresetét a bíróság a jogerős ítéletével elutasította, mert az okozati összefüggés fennállását a jogi képviselővel eljáró felperes nem bizonyította, orvosszakértő kirendelése iránt bizonyítási indítványt nem terjesztett elő. A keresetet az elsőfokú bíróság elutasította, döntését arra alapozta, hogy a kirendelt orvosszakértő szakvéleménye alapján nem állapítható meg a fertőzés időpontja, ebből következően hiányzik az okozati összefüggés. Látható tehát, hogy a bíróság pótolta az ügyvéd mulasztását és azt vizsgálta, hogy az így beszerzett szakvélemény érdemben változtatott-e volna az alapügy ítéletén. A legfelsőbb Bíróság is kiemelte, hogy az orvosszakértői bizonyításra azért került sor a felperes indítványára, hogy a felperesnek a II. r. alperes mulasztása hiányában lehetett-e egyáltalán esélye arra, hogy a bíróság a korábbi peres ügyben kedvező döntést hozzon. A bizonyítékokat a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 206. §-ának (1) bekezdése szerint mérlegelve jutott arra a következtetésre, hogy a felperes biztos pernyertességének lehetősége nem bizonyított.¹⁵

Egy másik ügyben a bíróság arra mutatott rá, hogy ügyvédi műhiba esetén a kártérítés iránti perben a bíróságnak érdemben kell vizsgálni és értékelni azt a fellebbezést, mely korábban ügyvédi mulasztás miatt nem került a fellebbezési tanács elé. A döntés tehát kifejezetten előírja az árnyékper lefolytatását, tehát nemcsak lehetőségként tekint rá, hanem elő is írja az alapperből hiányzó nyilatkozat értékelését. A perben az alábbi volt a tényállás: a felperes keresetében kérte, hogy a bíróság 5 500 000 Ft kártérítés megfizetésére kötelezze az ügyvéd foglalkozású alperest. Arra hivatkozott, hogy az öröklési szerződés érvénytelensége iránt indított perében az alperes, aki a perben jogi képviselője volt, az elutasító ítéleti rendelkezés ellen elkésztetten fellebbezett, így az egyébként megalapozott keresete ellenére jogerősen pert veszített, ennek folytán az alperes felróható magatartása miatt kára keletkezett. A jogi képviselő határidőt mulasztott, így

¹⁵ Legfelsőbb Bíróság Pfv.III.22.190/2007/4.

gyakorlatilag az árnyékperben a másodfokú eljárást kellett pótolnia a bíróságnak. Véleményem szerint a jogeset azért kifejezetten érdekes, mivel a fellebbezés vizsgálatával az elsőfokú bíróság quasi az alapügy másodfokú bíróságává lépett elő úgy, hogy értelemszerűen az alapügy ellenérdekű fele a kártérítési ügyben nem volt fél. Ez a gyakorlat azért tekinthető veszélyesnek, mert - ha elméletben is -, de elvonja a másodfokú bíróság hatáskörét. Ráadásul a fellebbezést az elsőfokú eljárás szabályainak keretei között bírálja el.¹⁶

Érdemes még kiemelni azokat az ügyeket, amelyeknél az ügyvéd jogvesztő határidőt mulaszt el, ebből kifolyólag a peres eljárás meg sem indult. Az árnyékperben nemcsak az alapügy egy elemét kell pótolni, hanem a teljes alapügyet le kell folytatni. Az egyik esetben a felperes arra hivatkozott, hogy az alperes elmulasztotta a büntető eljárási törvényben meghatározott és a kártalanításra vonatkozó lehetőségről tájékoztatni a felperest, emiatt a felperes a kártalanítási igényét nem terjeszthette elő. A bíróság kártérítést ítélt meg a felperesnek, hozzátéve, hogy az alperes csak felvetette, de nem állította és nem is bizonyította, hogy a felperes a tájékoztatás ismeretében sem terjesztett volna elő kártalanítási igényt. Az összességében kiemelte a bíróság, hogy köztudomású, hogy a szabadságelvonó kényszerintézkedés milyen hatással van az egyénre. Az kártérítés összegét pedig a Kúria gyakorlatára alapozta. Az ügyben eljáró másodfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a felperes azt a kárát érvényesíti, ami abból fakadt, hogy a mulasztás folytán nem tudott kártalanítási keresetet benyújtani, aminek okán elesett a kártalanítási összegtől. Ezt konvertálta a felperes nem vagyoni kárrá, vagyis személyiségi jogi sérelem érte az alperes mulasztásával okozati összefüggésben. A bíróság kifejezetten rámutatott arra, hogy a perben a tekintetben kellett állást foglalni, hogy a kártalanítás lehetőségétől való megfosztás milyen igény érvényesítésére ad a kártérítési perben alapot, érvényesíthető-e az elmulasztott igény helyett, de lényegében azzal azonos összegű kártérítés azon az alapon, hogy a kár az az összeg, amit az igényérvényesítés el nem mulasztása esetén az „alapeljárársban” hozott döntés eredményeként a károsult kapott volna. Fontos azonban, hogy a gyakorlatnak megfelelően a személyiség jog sérelmének oldaláról kell megközelíteni a kérdést. Nem szabad, hogy az újabb per az előző eljárás jogorvoslati fóruma legyen. Ezt az érvelést alapul véve a bíróság arra jutott, ha nincs alapper a jogvesztő határidő elmulasztása miatt, akkor az árnyékper tilalma sem érvényesül. Hozzáteve, hogy a kár bekövetkezte kétséget kizáróan megállapítható. A felperes pernyertessége nem

¹⁶ BDT2002. 580.

feltételezésen alapul. Az összecszerúséget a bírói gyakorlatból következtetve lehet megítélni.¹⁷ Álláspontom szerint ez a döntés sem minden elemében helytálló. Megalapozottnak tűnhet az a logika, amely szerint, ha nincs alapper, akkor árnyékperről sem beszélhetünk, azonban fontos kiemelni, hogy egyik per esetében sem borítékolható a végeredmény, másrészt a felperes mégiscsak egy elképzelt pert folytat le a bíróság és mérlegeli a körülményeket a kártérítés összege kapcsán. A jogvesztő határidő elmulasztása kapcsán mindenképpen nehéznek tűnik annak bizonyítása, hogy a felperes teljes bizonyossággal pert akart indítani és azt meg is nyerte volna.

Egy másik ügyben speciális, többlet tényállási elemek mellett a Kúria nem látta akadályát az árnyékpereknek. A felperes keresetében 1. pont alatt 300.000 forint és járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alperest arra hivatkozva, hogy fellebbezés késedelmes előterjesztésével kárt okozott mert az ugyanazon tényállású egyéb ügyekben a Fővárosi Bíróság egységes álláspontjára tekintettel határidőben előterjesztett fellebbezés esetén teljes bizonyossággal pernyertes lett volna. A 2. pontban előterjesztett keresetében 641.500 forint és járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alperest, mivel a jogerős ítélettel megállapított perköltséget a pervesztes az alperes részére fizette meg, aki azzal nem számolt el. 3. pontként érvényesített keresetében 356.210 forint és járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alperest arra hivatkozva, hogy az alperes nem tájékoztatta a fellebbezés elutasításáról és arról, hogy az ítélet jogerőre emelkedett, így a végrehajtási költség azért merült fel, mert az alperes azt tanácsolta, hogy nem kell fizetni. 4. sorszámú kereseti kérelme arra irányult, hogy a bíróság kötelezze az alperest 264.500 forint és járulékai, valamint 150.000 forint és járulékai megfizetésére. Arra hivatkozott, hogy az alperes az elkésett fellebbezés folytán a késedelem jogkövetkezményeinek kiküszöbölésére irányuló eljárások költségeit nem terhelhette volna rá. A Kúria a felülvizsgálat során arra az álláspontra jutott, hogy megalapozottan állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a Fővárosi Bíróság érintett tanácsa azonos tényállás mellett, abból azonos jogi következtetést levonva hozott határozatot. Miután a jelen ügyben is a Fővárosi Bíróság ugyanazon tanácsa járt el - végzésével hivatalból elutasította az alperes által késedelmesen benyújtott fellebbezést - jogszabálysértés nélkül jutott a másodfokú bíróság arra a következtetésre, hogy a felperes keresetében 1. sorszám alatt megjelölt per esetében a speciális tényállásra figyelemmel, - miszerint ugyanazon tényállású ügyben, ugyanazon peres fél

¹⁷ Győri Ítéletábla Pf.20.134/2017/4.

tekintetében, ugyanazon másodfokú tanács járt el - megállapítható, hogy az alperesi mulasztás vezetett a felperes jogerős pervesztességéhez.¹⁸ A bíróság formálisan nem folytatott le árnyékper, nem vizsgálta, hogy a fellebbezés előterjesztése esetén az alapperben mit döntött volna a másodfokú bíróság, nem folytatott le bizonyítást, azonban a tényállásegyezőség miatt arra az álláspontra jutott, hogy fellebbezés esetén ugyanaz a döntés született volna, mint egy korábbi perben ugyanazon tanács előtt. Kétségtelen, hogy az alapperben fennálló tényállás egyezés, a tanácsazonosság olyan többlet tényállási elemek, amik mellett borítékolni lehet az alapper kimenetelét fellebbezés esetén, hiszen ugyanazon tanács nagy valószínűséggel nem megy szembe a saját gyakorlatával, ugyanakkor a bíróság mégis az alapügyet tárgyaló bíróság helyett vonta le fellebbezés hiányában a következtetést. Annyit még érdemes hozzátenni, hogy a meglévő gyakorlat ellenére sem mondható ki teljes bizonyossággal, hogy két per kimenetele meg fog egyezni. Bármelyik félnél felmerülhet olyan körülmény, ami miatt végül eltérő kimenetele lesz az alappernek.

A többségi álláspont szerint az árnyékper nem folytatható le. Előzőekből már kitűnt, hogy magam is ezen az állásponton vagyok. A bíróságok több esetben is az árnyékper tilalmát mondták ki. A Kúria ezt akként fogalmazta meg, hogy az ügyvéd ellen indított kártérítési perben nincs lehetőség arra, hogy a bíróság más ügyben hozott anyagi jogerős ítéletet felülbíráljon. A per tényállása röviden: a felperes a felülvizsgálati kérelem előterjesztésével jogi képviselőt bízott meg, azonban az ügyvédi irodában csak a jelölt volt bent. Később a jogi képviselő elfogadta a megbízást, megszerkesztett egy felülvizsgálati kérelmet, amit benyújtott azzal, hogy azt rövid határidővel vállalja kiegészíteni. Ezt a határidőt elmulasztotta, így a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet elutasította. A mulasztás folytán indult kártérítési perben a Kúria az ítélet anyagi jogerejére hivatkozott. Az anyagi jogerő a véglegesség igényével zárja le a jogvitát. A jogszabály kizárja, hogy az döntést utóbb bárki vitássá tegye. A Kúria hivatkozott arra is, hogy a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) szerint a jogerős döntés más bíróságokat is köt.¹⁹ Eszerint a jogerős ítéletbe foglalt döntés, ideértve a tényállást is, igazságnak kell elfogadni. Azzal szemben legfeljebb rendkívüli perorvoslatnak lehet helye. Nem lehet helye annak, hogy akár más bíróság kártérítési perbe csomagolva felülbírálja a jogerős döntést. Fontos még, hogy a Kúria álláspontja szerint nem lehet bizonyítás tárgya egy per kimenetele, annak eredménye pusztán feltételezés lehet, nem bizonyítható. Ebből kifolyólag

¹⁸ Kúria Pfv.21.194/2012/7.

¹⁹ BH2012. 90.

a kártérítési perben nem lesz bizonyítható az okozati összefüggés a károkozó magatartás és a vagyoni kár között.

A Legfelsőbb Bíróság egy másik ügyben szintén kimondta, hogy az ügyvéd ellen indított kártérítési per bírósága érdemben nem vizsgálhatja azt a kérdést, hogy a korábbi pert, amelyben az ügyfél peresztes lett, az ügyvéd mulasztása hiányában biztosan megnyerte volna. Az ügy lényege szerint az ügyvéd az alapper során kérte a tárgyalások elhalasztását, azokon sem a megbízó, sem az ügyvéd nem tudott megjelenni. Az ügyvéd érdemi ellenkérelmet sem terjesztett elő. A bíróság a tárgyalásokat nem halasztotta el, lefolytatta a bizonyítást és ítéletet hozott, a megbízóra kedvezőtlen tartalommal. A felperes arra hivatkozott, hogy átadta az alperesnek azokat az iratokat, amelyek alapján az írásbeli védekezését előterjeszthette volna. Az alperes azonban az ellenkérelmet nem nyújtotta be, bizonyítási indítványt nem terjesztett elő, ezért a mulasztásával okozati összefüggésben veszítette el a pert és ezzel az érvényesített kára keletkezett. Mindezt az alperes vitatta. A keresetet az első és másodfokú bíróság is elutasította. A felülvizsgálati eljárásban a Legfelsőbb Bíróság rámutatott, hogy a felperes ebben a perben annak a kárának a megtérítését követelte, amely amiatt merült fel, hogy az ellene indított tartási szerződés megszüntetése iránti perben az ügyvédjének mulasztása folytán peresztes lett, így neki azt kellett volna bizonyítania, hogy az érdemi ellenkérelem benyújtása esetén biztosan megnyerte volna a pert. Itt is utalt arra a bíróság, hogy önmagában a feltételezés nem elegendő az okozati összefüggés alátámasztásához, a Bszi. szerint az ítélet mindenkire nézve kötelező, ideértve más bíróságokat is. Nem bizonyítható az, hogy az alperes hibái, mulasztásai nélkül a per a felperes számára biztosan eredményre vezet, és az érvényesített kára nem következik be. Feltételezések szintjén pedig nem mondható vélemény arról, hogy az érdemi védekezés előterjesztésével, a kért bizonyítás lefolytatásával a per milyen eredménnyel zárult volna.²⁰

A Kúria gyakorlata szerint az árnyékper nem kizárólag a peres eljárásokra terjed ki, hanem más eljárásokra is. A vonatkozó ügyben az elsőfokú adóhatóság határozatával a felperest összesen 16.161.232 forint adóhiány, adóbírság és késedelmi pótlék megfizetésére kötelezte; az alperes által határidőben benyújtott, nem indokolt fellebbezés alapján eljáró másodfokú adóhatóság az elsőfokú határozatot helybenhagyta; a

²⁰ BH2009. 356.

jogerős közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát az alperes nem kezdeményezte. Az elsőfokú adóhatóság a felperest 341.600 forint eljárási illeték és ennek 8 napon belüli rendezésének elmaradása esetén 100.000 forint mulasztási bírság megfizetésére kötelező határozatával szemben az alperes elkésetten terjesztett elő fellebbezést, a határidő elmulasztása miatti igazolási kérelmet az elsőfokú adóhatóság végzésével elutasította, ezt a végzést a másodfokú adóhatóság a végzésével helybenhagyta. Az adóhatóság a jogerős közigazgatási határozatok alapján a felperessel végrehajtási eljárást kezdeményezett. Abban egyetértett a Kúria a jogerős ítélettel, hogy az ügyvéd nem a megbízási szerződésnek megfelelően járt el, ami megalapozza a kártérítési felelősségét. Ezzel együtt rámutatott, hogy a következetes bírói gyakorlat szerint az ügyvéd ellen indított kártérítési per bírósága érdemben nem vizsgálhatja azt a kérdést, hogy a felperes az ügyvéd mulasztása hiányában igényét sikeresen érvényesítette volna, az elmulasztott másodfokú eljárás és per eredményes lett volna. A felperesnek az a tényállítása, hogy vagy a másodfokú adóhatósági eljárásban, vagy a közigazgatási perben fizetési kötelezettségét biztosan megszüntették volna, ha a fellebbezés érdemi elbírálására, érdemi tárgyalásra alkalmas keresetlevél előterjesztésére sor került volna, csupán feltételezésen alapul, és nem bizonyítható. Mindössze annyi állapítható meg, hogy szerződésszerű alperesi magatartás esetén a másodfokú adóhatósági eljárást és a közigazgatási pert lefolytatták volna, de azok eredményére kijelentést tenni nem lehet, a kártérítési per bírósága nem veheti át a másodfokú adóhatóság és a közigazgatási perben eljáró bíróság szerepét, nincs lehetőség „árnyékper” lefolytatására.²¹

Összefoglalva, az alapper végleges lezárása, vagy el sem indulása lesz a kizáró ok az árnyékper lefolytatására. Az árnyékper ugyanis közvetve alkalmas arra, hogy az anyagi jogerőhatást áttörje, ezáltal megnyitva a jogerős jogviták, az abban foglalt döntést és tényeket felülbírálja, esetleg tovább gondolja. Ez a megoldás veszélyes a jogbiztonságra, alkalmas lehet a bíróságokba és az ügyvédekbe vetett bizalom aláásására. Az árnyékperek résztvevői sem egyeznek az alapper peres feleivel, továbbá az árnyékper lefolytató bíróság a korábban eljáró bíróság eljárási szabályaira tekintet nélkül folytatja le a saját eljárását, így nem érvényesülnek a fellebbezést tárgyaló másodfokú bíróság kötöttségei az árnyékperben, ahol a bíróság első fokon teljes bizonyítást folytathat le, vagy még tovább menve, a perbíróság más hatóság (akár első - akár másodfokú) hatáskörét vonja el, amely még inkább abszurd eredményt hozna létre.

²¹ Pfv.III.20.026/2016/3.

Ezek után joggal merül fel a kérdés, hogy mit tehet a megbízó, ha az ügyvéd tevékenységére visszavezethetően esik el a perindítás, pernyertesség, vagy jogorvoslat lehetőségétől. Az uralkodó gyakorlatból arra vonható le következtetés, hogy a vagyoni kár megtérítése nem kérhető az ügyvédtől, azonban felmerül a bírói gyakorlatban a nem vagyoni kártérítés, vagy az új Ptk. hatálya alatti ügyekben sérelemdíj megítélhetőségének lehetősége. Álláspontom szerint azokban az ügyekben, ahol az ügyvéd nem perindítási, vagy jogorvoslati határidőt mulasztott, hanem az egyéb perbeli cselekvése, nem cselekvése vezetett a pervesztességhez, nem lehet helye nem vagyoni kár megítélésének, sérelemdíjnak. Ezekben az esetekben csak az lehetne a bizonyítás tárgya, hogy az ügyvéd gondos eljárása eredményre vezetett-e volna, azonban ez az árnyékper tilalmába ütközik. Ebben a körben nem lehet olyan jogsérelmet feltárni a megbízó oldalán, ami okozati összefüggésben állna megbízott tevékenységével. Maradna tehát a kontraktuális felelősség vizsgálata, ami az uralkodó gyakorlat szerinti akadályba ütközik.

A bírói gyakorlatban létezik az az álláspont, hogy jogvesztő határidő, vagy perorvoslati határidő elmulasztása miatt csak az igényérvényesítésnek, a bírósághoz fordulásnak, mint személyiségi jognak a sérelmére alapított, azzal arányos sérelemdíj iránti igény érvényesíthető.²² A Legfelsőbb Bíróság más esetben abból indult ki, hogy a jogorvoslati jog személyhez fűződő jog, aminek tartalmaként a jogalany perorvoslattal élhet a számára sérelmes döntéssel szemben. A jogorvoslat lehet rendes, vagy rendkívüli. A már idézett ügyben megállapíthatóan elvágta az ügyvéd mulasztása a felperest a jogorvoslat gyakorlásától, ami a személyhez fűződő jogának sérelmét jelenti, ebből kifolyólag a nem vagyoni kártérítés megítélhető. A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (Alkotmány) 57. §-ának (5) bekezdéséből következően a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági döntés ellen, amely a jogát, vagy a jogos érdekét sérti. Ez a lehetőség az egyes jogorvoslati - az adott esetben a felülvizsgálati - eljárás szabályaiban konkretizálódik. A megbízónak tehát volt rendkívüli perorvoslati joga, és annak a gyakorlásától a megbízott hibája fosztotta meg. A jogorvoslati jog, mint személyhez fűződő jog esetében a felelősség alapja ennek a jognak a megsértése, és ezzel hátrány okozása. Ez a megbízó esetében megvalósult. A megbízott hibája elzárta a megbízót az Alkotmányban biztosított alapjogának, a

²² Győri Ítéletábla Pf.20.134/2017/4.

Polgári perrendtartásról szóló törvényben biztosított jogorvoslati lehetőségének a gyakorlásától, és ez a személyhez fűződő jogának a sérelmével járt. Ez megalapozta a megbízó nem vagyoni kárigényét.²³ Egy másik jogesetben a bíróság kimondta, hogy amennyiben az ügyvéd az ügyfelével kötött megbízási szerződést megszegve a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 580. § szerinti kártalanítási igényt a 6 hónapos jogvesztő határidőn túl terjeszti elő és ezzel megfosztja ügyfelét az igény érvényesítésének e lehetőségétől, ezáltal sérült a félnek azon alkotmányos joga, hogy bírósághoz fordulhasson és jogait a törvény által felállított független és pártatlan bíróság bírálhassa el. Ez olyan immateriális hátránynak minősül, mely kellő alapul szolgál a személyiségi jogok megsértésének a megállapításához és ennek alapján nem vagyoni kártérítés megítéléséhez.²⁴ Itt is kimondta a bíróság, hogy a pernyertesség lehetőségét nem lehet vizsgálni. Nem azt vizsgálja tehát a bíróság, hogy a jogorvoslat, annak határidőben történő előterjesztése esetén eredményre vezetett-e volna, önmagában már a bírósághoz fordulás jogának sérelme megvalósítja a személyhez fűződő jog megsértését.

Úgy tűnik, hogy a nem vagyoni kártérítés, vagy sérelemdíj megfelelő lehetőség a gondatlanul eljáró ügyvéddel szemben, azonban néhány kérdés ezeknél az ügyeknél is felmerül. A nem vagyoni kártérítés és sérelemdíj is pénzbeli kötelezést jelent, tehát óhatatlanul felmerül, hogy mekkora legyen ez az összeg. Ha kisebb, mint az alapperral érintett érték, akkor nem tekinthető valódi kompenzációnak, inkább jelképes, ha akkora vagy nagyobb, akkor felmerül, hogy mégis árnyékperről beszélünk, mert olyan helyzetet akar teremteni a bíróság, mintha a felperes megnyerte volna az alappert és a vagyoni kárát akarná pótolni, azonban az összecszerűség körében nincs egzakt bizonyítás, így a sérelemdíj egyfajta kompenzáció az ügyfél, vagy szankció a gondatlanul eljáró ügyvéd felé, aki nem tartotta meg az eljárási határidőket.

Mindent egybevetve, nem igazán található olyan megoldás a pernyertességi esély elvesztését okozó ügyvédi műhiba korrigálására, ami valós kompenzációt jelent a megbízónak, egyben nem jár a bíróságok ítéleteibe és az ügyvédi tevékenységbe vetett bizalom rombolásával. Mivel a megbízásból indulunk ki, ami gondossági kötelem, úgy vélem, hogy a megbízónak kell mérlegelnie a per megindításakor, hogy mekkora az esélye a per megnyerésére, persze ebben a körben kiemelt szerepe van az ügyvédnek a tájékoztatási kötelezettsége

²³ BH2012. 90.

²⁴ BH2013. 89.

révén. Magam hajlok arra, hogy azokban a perekben, ahol az ügyvéd nem mulasztott határidőt, a peresztés kockázatát a megbízónak kell viselnie, míg a jogvesztő, vagy perorvoslati határidő elmulasztása esetén a sérelemdíj megfizetésére kötelezés lehet a leginkább célravezető lehetőség.

Irodalomjegyzék

Hivatkozott irodalom:

- Dr. Boronkay Miklós: Kártérítési felelősség megbízási szerződés alapján PPKE-JÁK jegyzet 2020.
- Jójárt Eszter: Az esély elvesztése, mint kár? in. Jogtudományi Közlöny, 2009/12. szám
- Salamonné dr. Piltz Judit: Az „árnyékper” kérdése az ügyvédi kárfelelősségi perekben in. Kártérítési és Biztosítási Jog III. évfolyam 2. szám

Felhasznált irodalom:

- Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015.
- Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez - Szerkesztette: Vékás Lajos / Gárdos Péter
- Molnár Levente: A Kúria ítélete az ügyvédi felelősségről és az árnyékperek lefolytatásának tilalmáról. Jogesetek Magyarázata 2013/3.
- Nagy Gergő: A határidő-mulasztásban megnyilvánuló ügyvédi műhibákért való felelősség egyes kérdései. Magyar Jog 2016/3.
- Sándor István - Szűcs Brigitta: Az ügyvédi felelősség és biztosítása. Budapest, HVG-Orac, 2014.

Felhasznált jogszabályok:

- A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény

- Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény
- A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
- A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
- Az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól szóló 6/2018. (III. 26.) MÜK szabályzat

Felhasznált és hivatkozott joggyakorlat:

- BDT2002. 580.
- BDT2013. 2857.
- BDT2017. 3662.
- BH2005. 28.
- BH2006. 287.
- BH2007. 124.
- BH2009. 356.
- BH2011. 66.
- BH2012. 90.
- BH2013. 89.
- BH2016.244.
- Győri Ítéltábla Pf.20.134/2017/4.
- Kúria Pfv.21.194/2012/7.
- Kúria Pfv.21.957/2011/11.
- Legfelsőbb Bíróság Pfv.III.22.190/2007/4.
- Pfv.III.20.026/2016/3.